

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2016

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE: LEPHEPHE II
SEPEDI FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

Nako: diiri tše 2½

100 meputso

HLOKOMELA

1. Lephephe le le na le matlakala a 6. Kgonthišiša gore le feletše.
 2. Araba dipotšišo ka moka, gomme o šomiše mareo a maleba a Sepedi.
 3. O tla lahlegelwa ke meputso ka mopeleto wo o fošagetšego.
 4. Ngwala ka bothakga.
-

KAROLO YA A PADI**BOPAPE, H.D.N.: LENONG LA GAUTA 2008****POTŠIŠO YA 1**

Bala setsopolwa se se latelago ka tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo:

O ka re ke a bona gore tate o šulafaletšwe bjang! Ge nka be a bolailwe ke bolwetši ...

Ge e le nna ke be ke sa theeletša Sima eupša ke be ke lebeletše lesogana leo ke mo hweditšego a na le lona. O ile a ahlama motsotsonyana a theelediše tšeo re bego re di bolela. Gatee ke ge ke bona a ipipa sefahlego ka diatla mme a lebelela thoko nke o swerwe ke sehlabi. Ge a buša sefahlego gape, ke ge a roromela ka gonnyane. Lebaka le ka moka o be a sa lemoge gore ke mo šeditše. O ile a ntemoga a nywanywa monywanyo wa dihlong wa botlaelanyana.

Ke ile ka bona se sengwenyana se kgabola ka mo mahlong a gagwe, selo seo nkego ke letšhogo leo le dutšego kua moseo wa pelo. A e ka ba mogongwe a tshwenywa ke pelo goba bjang? Aowa, mohlomongwe e be e le mokgwa wa gagwe – seo ke be nka se se tsebe gomme ke be ke se na sebete sa go mmotšiša.

"Ke Mpho Mokone," Sima a re tsebantšha.

E sa le ge ke tsena ka phapošing, ga se a ke a ahlamiša molomo. Le ge Sima a re tsebantšha, ga se a ka a ntšha lentšu, eupša o ile a mpha seatla a myemyela sekgomana ka mokgwa wo mobotse le gona wo mobose. Ke be ke sa tsebe gore setu sa gagwe ke sa tlhago goba o dirwa ke gobane a sa rate go tsenya nko mo mererong ye e sego ya gagwe. Tšeo ga se dilo tšeo motho a ka di tsebago ge a sa bona yo mongwe la mathomo. **'Motho o mararankodi go ka mo utolla ka letšatši le tee.**

... Ke be ke sa nyake go tšeela Sima nako ye ntši ka fao ke ile ka re: "Ga ke tsebe ge o tla rata go tloga le nna gonabjale goba o tla rata go tla gosasa ka bowena. Monnamogolo o nyaka motho yo a ka mo kgothatšago fela ka mokgwa wo o šetšego o le ka gona, o nyaka kgothatšo go feta le yena monnamogolo, ka fao o ka se be mohola kudu go yena lehono. Bokaone o dio lala mo o ikoka matswalo. O tla tla gae gosasa mola o fodišitše pelo. **"Mogongwe mo o ka hwetša kgothatšo go feta kua gae ..."** Ke ile ka gerula Mpho.

[Letl. 82–83]

- 1.1 Go ya ka tsebo ya gago ya puku ye, ke eng seo se gapeleditšego Nnono go ba mo a bego a le gona? Neela mabaka a mabedi. (2)
- 1.2 Mpho o bonala a se a dudišega. Nke o tsopole go tšwa ka godimo gore ke eng seo se bego se laetša go se dudišega ga gagwe. Tsopola dintlha tše pedi. (2)
- 1.3 Na e ka ba ke eng seo se bego se mo dira gore a bonale a sa dudišega? Hlaloša go ya ka tsebo ya gago ya puku ye. (3)
- 1.4 O nagana gore ke ka lebaka la eng Nnono a gerula Mpho? (1)

- 1.5 Nke o hlaloše mafoko ao a ngwadilwego ka bokoto (i le ii) go ya ka mo a šomišitšwego ka gona mo setsopolweng se. (2)
- 1.6 Setsopolwa se se tšweletša Nnono e le monyakišiši wa go ba le šedi ye kgolo, ebile šedi ye, ke yona e mo thušitšego gore a kgone go thenkgolla le go tsupolla babolai ba Mmatšhego. Nke o hlaloše le go nea mehlala ya maleba go tiišetša nnete ya seo go tšwa setsopolweng se le pukung ka bophara.
- (Efa mehlala ye mehlano ya maleba)* (5)
- [15]**

POTŠIŠO YA 2

- 2.1 Nke o tšweletše ka mo Bopape a laetšago kgotlelelo le bogale bja Nnono ka gona ka dintlha tše hlano. (5)
- 2.2 'Padi ya mmapaale e swanetše go tšweletša tikologo ya baanegwa yeo e swanago le ya lefase la nnete leo re phelago go lona.' Dumela goba o ganane le taba ye ka go tšweletša/fa dintlha tša go lebana le tikologo ya padi ye ya *Lenong la Gauta* o efa le mehlala.

Kabo ya meputso:

Teori	(2)	
Dintlha	(8)	
		(10)
		[15]

POTŠIŠO YA 3

Bala setsopolwa se se latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo:

"O reng o kgohlotše mahlo o sa boele? O nyaka gore ke go bule molomo ka letswele? O mang leina la gago?"

"Nakedi Maoka, mohlomphegi."

"O no bonala gore o Nakedi Maoka. Mang le mang a ka bona seo. O tšwa kae?"

"Ke tšwa Gauteng ... Moroka, mohlomphegi."

"O reng o sa tšwele pele ka go boelela? O gopola gore ke swanetše go no go bula molomo ka potšišo nako le nako? O nyaka eng mo?"

"Ke be ke tlile go nyaka mosadi wa ka ... ke ra Brenda, sersanta. Seo ke sona seo ke bego ke se nyaka."

[Letl. 195]

Poledišano e tšwela pele mo letlakaleng la 199

... "Bjale Naniki o tsena bjang mo ditabeng tše?"

"Ga ke mo tsebe! Ke re ga ke mo tsebe!" Nakedi a realo ka letšhogo ...

"O ra bjang ge o re ga o mo tsebe? O tseba ka eng gore ga o mo tsebe?" Maroga a mmotšiša a mo sega bošilo.

"O a mo tseba!" Ka realo ke goeletša ka pefelo. "O ka nama wa se mo tsebe bjang mola o mo hlasetše le go mo gobatša ka tsela yela? O leka go fihla hlogo ya gago ka go phara Brenda ka melato ka moka ka gore o hwile mme a ka se kgone go iphetolela."

[Letl. 199]

Nke o ngwale poledišano ye e tšwelelago go tloga letlakaleng la 195 go iša go la 199 ka mokgwa wo o kgodišago go laetša gore o tseba diteng tša puku ye. Poledišano ya gago e be le ditaetšosefala.

Kabo ya meputso:

Sebopego sa poledišano sa maleba sa go ba le ditaetšosefala. (2)

Dintlha (8)

[10]

POTŠIŠO YA 4

Ahlaahla dikokwane tše di latelago tša thulaganyo ya padi ye o be o fe mehlala.

Teori: (2)

Kalotaba: (3)

Kgakgano/Thulano: (10)

Tlemollo ya lehuto: (3)

Polelo ya molekwa: (2)

[20]

60 meputso

KAROLO YA B DINGWALWAŠOMIŠWA**POTŠIŠO YA 5**

Araba potšišo E TEE go tše di latelago. Sengwalwa sa gago se be botelele bja mantšu a go se fete a 200.

Lebelela diswantšho tše di latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo:

[<<http://technofaq.org/posts/2015/06/cause-and-effect-of-social-media/>>]

[<<http://www.slideshare.net/Huseyin87/advantages-and-disadvantages-of-technolog>>]

[<<http://simarwaraich.blogspot.co.za/2012/06/disadvantages-of-communication.html>>]

- 5.1 Sekolong sa geno le na le kgatišobaka ye e gatišwago kotara ye nngwe le ye nngwe. O kgopetšwe gore o ngwale **athikhele** yeo e tlogo go gatišwa kgwedi ye. Šomiša diswantšho tšeo di filwego ka godimo go ngwala polelo ya maleba ka tšona. Athikhele ya gago e bolele ka ga bohlokwa/mohola bjo bo tšweletšwago ke tšona diswantšho tše.

GOBA

- 5.2 Nke o ngwalele mogwera wa gago **lengwalo** gomme o mo hlalose tše ka ga kotsi yeo e ka hlolwago ke tšhomišobošaedi ya seo se tšweletšwago ke diswantšho tše tša ka godimo.

[30]

POTŠIŠO YA 6

Araba potšišo E TEE go tše di latelago. Sengwalwa sa gago se be botelele bja mantšu a go se fete a 150.

Lebelela diswantšho tše di latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo:

Seswantšho 1

[<<http://connect.citizen.co.za/43043/ancyl-head-claims-fees-must-fall-plot/>>]

Seswantšho 2

[<<http://ewn.co.za/2015/10/22/Fee-Must-Fall-campaign-sees-30-students-arrested>>]

- 6.1 Thala **phoustara** yeo go yona o memago le go tsebiša baithuti ka wena ka ga tiragalo ye e tšweletšwago ke seswantšho sa 1.

GOBA

- 6.2 Ngwalela Tona ya Tšhireletšo **emeile** gomme o mo mmegele ka ga tiragalo ye e lego seswantšhong sa 2. O se le bale go mo hlalošetša gore tiragalo ye e hlotšwe ke eng.

[10]

40 meputso

Palomoka: 100 meputso